



პერსპექტიული ადგილობრივი პროდუქტების წარმოებისთვის

თამთა უთნელიშვილი
სტუ-ს დოქტორანტი

რეზიუმე

მიმდინარე სწრაფცვალებად კონკურენციის პირობებში განხილულია სოფლის მეურნეობის გადამამუშავებელი წარმოების პრობლემები, აგრარული სექტორის პერსპექტიული პროდუქტები. ასევე დახასიათებულია ერთიანი აგროპროექტის დახმარება იმ პროგრამების გათვალისწინებით, რომლებიც ხელს უწყობენ ადგილობრივი პროდუქტების წარმოებას. ამასთან, საყურადღებოა მეწარმეობის განვითარების პოლიტიკა მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგიის ძირითადი ამოცანების გათვალისწინებით. ქვეყანაში არსებული რეალური სურათი დაფუძნებული უნდა იყოს საუკეთესო საერთაშორისო და ევროპულ პრაქტიკაზე, ყოველივე ეს კი ხელს შეუწყობს ადგილობრივი პროდუქტების წარმოების ზრდას.

საკვანძო სიტყვები: მეწარმეობა, ადგილობრივი პროდუქცია, სასოფლო-სამეურნეო გადამამუშავებელი წარმოების პორტერის 5 ძალის მოდელი.

შესავალი

მოცემული სტატიის მიზანია იმ ურთიერთდამიკიდებულების განხილვა, რომელიც ყალიბდება ადგილობრივი პროდუქტების წარმოების და მეწარმეობის პოლიტიკის გათვალისწინებით. ქვეყანაში ჯერ კიდევ არ არის კარგად განვითარებული და კონკურენტუნარიანი სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გადამამუშავ-

ბელი მრეწველობა, თუმცა იგი ზრდის ტენდენციით ხასიათდება. დარგის მდგრადი განვითარებისათვის მნიშვნელოვანია საექსპორტო პროდუქციის და ბაზრების შემდგომი დივერსიფიკაცია. სოფლის მეურნეობის კონკურენტუნარიანობის ზრდისთვის გადამუშავების ეტაპზე, როგორც საქართველოს, ასევე ევროკავშირის ბაზარზე განთავსებისთვის მნიშვნელოვანია DCFTA-ის მოთხოვნების გათვალისწინება. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის ლევან დავითაშვილის და გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციის წარმომადგენლის რაიმუნდ იელის ხელმოწერილი 12 მილიონი ევროს ღირებულების პროექტის დიდი ნაწილი მიმართული იქნება მენარმეობის ხელსესანყობად (ENFARDIII)-ის ფაზის ფარგლებში. ჩგამომდინარე აქედან, სტატიაში განხილულია ის გარემომცველი ფაქტორები, რომლებიც უშუალოდ გავლენას ახდენენ ადგილობრივი პროდუქტების წარმოებაზე. ამასთან, მიგვაჩნია, რომ სახელმწიფოს მხრიდან ხელი უნდა შეეწყოს აღნიშნულ საკითხს, რომელშიც გათვალისწინებული იქნება მოსახლეობის ჩართულობის დონის ამაღლება.

ძირითადი ტექსტი

უწინარეს ყოვლისა, საყურადღებოა კონკურენციის ინტენსიურობის, მიმზიდველობის და მომგებიანობის საზომი (პორტერის 5 ძალის მოდელი) წარმოების ძლიერი და სუსტი მხარეების გასაანალიზებლად. ის მოიცავს:

- ინდუსტრიაში არსებულ კონკურენციას;
- ინდუსტრიაში ახალი შემომსვლელების პოტენციალს;
- მომწოდებელთა ძალას;
- მომხმარებელთა ძალას;
- შემცველი პროდუქტების გამოჩენის საფრთხეს.

სამენარმეო სექტორი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მდგრადი და ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფაში. ჟუნდა აღინიშნოს, რომ განვითარებულ ქვეყნებში (მათ შორის ევროკავშირის ქვეყნებში) მცირე და საშუალო საწარმოებს მოქმედ საწარმოებში დიდი წილი უკავია, ქმნიან სამენარმეო სე-

ქტორის მთლიანი ბრუნვის 50%-ზე მეტს. ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) ქვეყნებში, კომპანიების 99%-ზე მეტი მცირე და საშუალო საწარმოებია. განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში, საწარმოების მთლიანი რაოდენობის 90%-ზე მეტი მცირე და საშუალო საწარმოებია.

საყურადღებოა, აშშ-ს საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ეფექტიანობის აღდგენის პროექტი, რაც წარმოადგენს ხუთწლიან პროგრამას. მისი ბიუჯეტი შეადგენს 19.5 მილიონ აშშ დოლარს. პროგრამის მიზანია სოფლად შემოსავლების და სამუშაო ადგილების ზრდა მცირე და საშუალო ზომის გადამამუშავებელი საწარმოების დახმარებით. შედეგად ამალდება სოფლის მეურნეობის დარგში არსებული მომსახურების ხარისხი. ასევე, პროექტი ხელს უწყობს სოფლად მცირე და საშუალო საწარმოებისა და მენარმეთათვის არსებულ რისკ-ფაქტორების, ტექნიკური დახმარების უზრუნველყოფას.

აღსანიშნავია, ის ფაქტი, რომ გადამამუშავებელი წარმოება მიბმულია საქართველოში სოფლის მეურნეობის ადგილობრივ წარმოებას. ადგილობრივი წარმოების ხილისა და ბოსტნეულის ბაზარზე მიწოდება ძირითადად სეზონზე ხორციელდება. ამასთან, მსოფლიოში არსებული ნიადაგის 54 ტიპიდან საქართველოში არსებული 49 ტიპი ხელსაყრელ პირობებს იძლევა მრავალფეროვანი პროდუქტების კალათის წარმოებისთვის. ამიტომ საქართველოს აქვს პოტენციალი გახდეს კონკურენტული პროდუქტების ბაზარზე, რომლებიც სხვა ქვეყნებში არ იწარმოება ან მათი წარმოება სხვაგან ძვირი ჯდება. ასეთი პროდუქტების მაგალითებია ტრადიციული ტექნოლოგიებით დამზადებული ექსკლუზიური ღვინოები, პოლიქრომიული თაფლი, შაქრის მაღალი შემცველობის მაცვალი. ყველა ამ პროდუქტზე მსოფლიოში მოთხოვნა მაღალია.

ევროპის ბაზარი ითხოვს მაღალი ხარისხის და უსაფრთხოების მქონე პროდუქციის დიდი რაოდენობით სტაბილურ მიწოდებას. წარმოების მოცულობის გაზრდა კი შესაძლებელია:

➤ მცირე ფერმერული მეურნეობების გაერთიანებით კოოპერატივში;

➤ მსხვილი მეურნეობების შესაქმნელად დარგში ინვესტიციების მოზიდვით;

ბოლო პერიოდში ლურჯი მოცვის ბაზარი ერთ-ერთი განვითარებული სეგმენტია ქართულ აგრარულ სექტორში. დასავლეთ საქართველოში მისი სამრეწველო გაშენების დიდი პოტენციალია. სახელმწიფო მხარდაჭერის კუთხით ერთიანი აგროპროექტის კომპონენტის „დანერგე მომავალი“ ფარგლებში ლურჯი მოცვის კულტურებზე 1-ჰა-ზე სახელმწიფო დაფინანსების მაქსიმალური ლიმიტი შეადგენს 15000 ლარს. აჭარის რეგიონში მოქმედი სამაცივრე მეურნეობების საერთო ფართობი 6000მ ალწევს. 1 კგ მოცვის გამოშრობის საშუალო ღირებულება 0,6-0,9 თეთრია. მოცვი ექსპორტზე გადის ევროკავშირის ქვეყნებში, დიდ ბრიტანეთში, რუსეთში და არაბთა გაერთიანებულ საემიროებში. ამასთან უნდა აღინიშნოს, რომ მისი წარმოების განვითარებისათვის ასახელებენ გამოწვევებს:

➤ მოცვის გაშენებისათვის დიდი ფინანსური რესურსის საჭიროება;

➤ კვალიფიციური აგრონომი;

➤ სამაცივრე მეურნეობები;

➤ აგროწარმოების სტანდარტის (ნიადაგის მოსამზადებელი სამუშაოები, ბაღის მოვლა) შემოღება;

საყურადღებოა, ადგილობრივი ბაზრისთვის წარმოებული პროდუქციის მწარმოებელთა ფასების ინდექსი საქართველოში 2019წელს წინა წელთან შედარებით (იხ. სურათი გვ 24).

აღსანიშნავია, რომ „ერთიანი აგროპროექტი“ აერთიანებს სხვადასხვა სახელმწიფო პროგრამებს, რომლებიც მიმართულია ადგილობრივი პროდუქციის წარმოებისკენ. ესენია:

➤ დანერგე მომავალი;

➤ აწარმოე საქართველოში;

➤ აგროდაზღვევა;

➤ გადამამუშავებელი და შემნახველი საწარმოების თანადაფინანსება;

სამრეწველო პროდუქციის მწარმოებელთა ფასების ინდექსი საქართველოში 2019 წლის აპრილი

გაუმჯობესი და ქვეგაუმჯობესი	2019 წლის მაისთან	წალბილი თმის ინდექსის პროცენტული ცვლილება	2018 წლის ივნისთან	წალბილი წლიური ინდექსის პროცენტული ცვლილება
სულ	101.2	1.19	106.4	6.42
სამთომოპოვებითი მრეწველობისა და კარიერების დამუშავების პროდუქცია	102.6	0.17	105.5	0.37
ქვანახშირი და ლიგნიტი; ტორფი; ნედლი ნავთობი და ბუნებრივი აირი; ურანი და თორიუმი	100.0	0.00	103.0	0.01
ლითონის მადნები და სამთომოპოვებითი მრეწველობისა და კარიერების დამუშავების სხვა პროდუქცია	102.8	0.17	105.8	0.36
დამამუშავებელი მრეწველობის პროდუქცია	101.1	0.87	108.8	7.03
კვების პროდუქტები, სასმელები და თამბაქოს ნაწარმი	100.9	0.31	109.6	3.47
ტექსტილი და საფეიქრო ნაწარმი	100.7	0.02	113.8	0.29
ტყავი და ნაწარმი ტყავისაგან	100.0	0.00	102.0	0.00
მერქანი და მერქნის ნაწარმი	100.0	0.00	100.3	0.03
ცელულოზა, ქაღალდი და ქაღალდის ნაწარმი; ინფორმაციის მატარებლები; პოლიგრაფიული მომსახურება	104.2	0.17	127.3	0.94
კოქსი, ნავთობის გადამამუშავების პროდუქტები და ბირთვული სათბობი	89.7	-0.08	114.8	0.10
ქიმიური ნივთიერებები, ქიმიური პროდუქტები და ქიმიური ბოჭკოები	100.5	0.02	104.2	0.17
რეზინისა და პლასტიკის ნაწარმი	104.3	0.13	108.6	0.28
სხვა არალითონის მინერალური ნაწარმი	99.7	-0.03	104.8	0.51
ძირითადი ლითონები და ლითონის მზა ნაწარმი	102.0	0.33	108.5	1.07
მანქანები და მოწყობილობები, სხვა დაჯგუფებებში ჩაურთველი	100.9	0.01	109.5	0.08
ელექტრული და ოპტიკური მოწყობილობები	99.2	-0.01	101.5	0.01
სხვა სამრეწველო საქონელი, სხვა დაჯგუფებებში ჩაურთველი	100.0	0.00	104.0	0.07
ელექტროენერგია, აირი, ორთქლი და ცხელი წყალი	101.3	0.14	91.4	-0.98

(წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური)

- შეღავათიანი აგროკრედიტი;
- პროგრამა ქართული ჩაი;
- აგროწარმოების ხელშეწყობის პროგრამა;
- ახალგაზრდა მეწარმე;
- ფერმერთა რეგისტრაციის პროექტი.

ამასთან, სახელმწიფო პროგრამები უნდა გახდეს უფრო მეტად გახსნილი ფინანსებზე ხელმისაწვდომობის კუთხით.

დასკვნა

საქართველოში მცირე და საშუალო მეწარმეობის პოლიტიკის გაუმჯობესების ძირითადი პრიორიტეტებია:

- მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგიის მიღება 2016-2020 წლებისათვის;
- მცირე და საშუალო მეწარმეთათვის ფინანსებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება;
- სამეწარმეო სწავლების გაუმჯობესება ევროკავშირის პრაქტიკის შესაბამისად;
- ინოვაციური მეწარმეობის წასახალისებლად კონკრეტული მხარდამჭერი ღონისძიებების გატარება;
- ახალი ინსტრუმენტების შემუშავება ექსპორტის ხელშეწყობის მიზნით.

მწარმოებელთა მიზანი უნდა იყოს, ეტაპობრივად გადავიდნენ უფრო მოთხოვნად საექსპორტო ბაზრებზე. ამიტომ საკუთარი პროდუქციის ევროკავშირში ექსპორტისათვის საკმაოდ მაღალი სტანდარტების დაკმაყოფილება მოუწევთ. სურსათის გადამუშავება არის პროცესი, რომელიც მნიშვნელოვნად ცვლის პირველად პროდუქტს. მნიშვნელოვანია, საქმიანობის ტიპისა და წარმოებული პროდუქციის სახეობების შესახებ მონაცემთა ბაზაში ინფორმაცია იყოს ზუსტი და რეალური.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ევროკავშირის რეგულირების თანახმად, საწარმოს მწარმოებლად აღიარება მოიცავს მაკონტროლებელი ორგანოს მიერ საწარმოს ადგილზე ინსპექტირებას სულ მცირე ერთხელ მაინც. წარმოების, გადამუშავებისა და დისტრიბუციის ყველა ეტაპზე სურსათი დაცული უნდა იყოს ნებისმიერი ისეთი დაბინძურებისაგან, რამაც შესაძლოა ჯანმრთელობისათვის საშიშვლოდ აქციოს საკვები. ქართველმა მწარმოებლებმა ინვესტიციები უნდა ჩადონ წარმოების მოდერნიზებულ სისტემებში და შეიძინონ ახალი უნარ-ჩვევები, ცოდნა წარმოებაზე, ხარისხის კონტროლზე და სამიზნე ბაზრების საჭიროებაზე.

ამრიგად, ადგილობრივი მწარმოებლებმა წარმატებულად უნდა შეძლონ ადგილობრივი პროდუქციის წარმოება შემდეგი პირობების გათვალისწინებით:

- მარკეტინგული ჯგუფების შექმნა ფერმერულ მეურნეობებში;
- სასოფლო-სამეურნეო დარგების მხარდამჭერი დარგების განვითარება;
- საცალო ვაჭრობის კომპანიების შექმნა;
- მსოფლიო მოთხოვნების შესაბამისად სურსათის უვნებლობის ჰარმონიზაცია;
- ბაზრის საინფორმაციო სისტემის შექმნა.

მეწარმეების უნარების ამაღლების გათვალისწინებით აქცენტი უნდა გაკეთდეს ადგილობრივ პროდუქციის წარმოებაზე, რაც მეტ დამატებით ღირებულებას შექმნის ეკონომიკაში და ჩაანაცვლებს იმპორტირებულ პროდუქტებს.

ლიტერატურა:

1. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ყოველთვიური გამოცემა თებერვალი/2018/№2(29);
2. სამოქალაქო საზოგადოება მცირე და საშუალო ბიზნესის და ევროკავშირთან თავისუფალი ვაჭრობის მხარდასაჭერად. ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრი;
3. საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ეფექტიანობის აღდგენის პროექტი;
4. [www. Enpard.ge](http://www.Enpard.ge).
5. www. Economy.ge
6. www. apma.ge
7. www.geostat.ge
8. Info. Enterprisegeorgia.gov.ge
9. www. Eugeorgia. Info

REFERENCES:

1. Ministry of Environment Protection and Agriculture of Georgia ./2018/#2(29) (in Georgian Language);
2. Economic Policy Research Center .(in Georgian Language);
3. U.S. Agency for International Development. .(in Georgian Language);
4. [www. Enpard.ge](http://www.Enpard.ge).
5. www. Economy.ge
6. www. apma.ge
7. www.geostat.ge
8. Info. Enterprisegeorgia.gov.ge
9. www. Eugeorgia. Info

FOR PRODUCTION OF PERSPECTIVE LOCAL PRODUCTS

Tamta Utnelishili

PhD Student of GTU

RESUME

An article reviews the processing of agricultural production, as well as the perspective in agricultural sector, also discusses the support of common agro project to the programs which facilitates the local production. The attention is given to appropriate policies provided the entrepreneurship development policy (small and medium enterprises- the main task of the development strategy). In a country the real picture should be based on the best international and European practice, all this will help to promote the local production.

Key words: Entrepreneurship, local production, agricultural processing for the producing of Porter's forces model.